

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення вченої ради університету
30 серпня 2021 року,
протокол № 1.

Ректор, голова вченої ради
університету, доктор юридичних
наук, професор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК

30 серпня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
комплексного екзамену з дисциплін професійної підготовки
на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 293 Міжнародне право
галузі знань 29 Міжнародні відносини

м. Хмельницький
2021

ЗМІСТ

	Стор.
1. Програма комплексного екзамену	– 2
1.1. Міжнародне публічне право	– 2
1.2. Міжнародне приватне право	– 8
1.3. Інституційне право Європейського Союзу	– 11
1.4. Матеріальне право Європейського Союзу	– 15
1.5. Міжнародне економічне право	– 16
2. Зміст комплексних завдань	– 18
3. Оцінювання знань здобувачів	– 21
4. Додаток	– 22

1. Програма комплексного екзамену

1.1. Міжнародне публічне право

Тема 1. Поняття, природа, властивості міжнародного права

Поняття міжнародного публічного права як галузі права. Розмежування предмету та об'єкту галузі міжнародного публічного права. Особливі риси (ознаки) міжнародного права. Завдання та функції міжнародного публічного права як галузі права.

Співвідношення міжнародного та національного (внутрішньодержавного) права. Теорії співвідношення. Спільні та відмінні риси за предметом та методом правового регулювання, суб'єктивним складом, способом нормотворення та механізмом правового регулювання.

Поняття та функції міжнародного публічного права як науки. Зміст, система та завдання міжнародного публічного права як навчальної дисципліни.

Співвідношення міжнародного публічного та міжнародного приватного права за предметом та методом правового регулювання, суб'єктами, джерелами, сферою дії та іншими ознаками. Форми взаємозв'язків міжнародного публічного та приватного права.

Тема 2. Джерела міжнародного права

Поняття джерел міжнародного права. Матеріальні та формальні джерела. Види джерел міжнародного публічного права. Міжнародний звичай як основне джерело міжнародного права: поняття та основні ознаки. Поняття, стадії та форми звичаєвої правотворчості. Поняття загальної практики як передумови творення звичаєвої норми. Способи підтвердження юридичної обов'язковості (*opinio juris*) звичаєвої норми.

Міжнародний договір як джерело міжнародного права. Поняття, стадії та форми договірної правотворчості. Співвідношення міжнародного договору та міжнародного звичаю як джерел міжнародного публічного права.

Роль громадськості у процесі міжнародної правотворчості. Роль доктринальних вчень у процесі правотворчості. Роль національних нормативних актів та актів застосування норм права у міжнародній правотворчості. Допоміжні джерела міжнародного права: поняття, види та роль.

Тема 3. Основні принципи міжнародного права

Поняття, юридична природа та основні ознаки принципів міжнародного публічного права.

Класифікація принципів міжнародного права. Принципи, які стосуються підтримки міжнародного миру та безпеки. Принцип суверенної рівності держав, незастосування сили чи погрози силою, територіальної цілісності держави, непорушності державних кордонів, мирного вирішення міжнародних спорів. Принципи міжнародного співробітництва. Принцип невтручання у внутрішні справи держав, принцип поваги прав людини, принцип рівноправності та самовизначення народів і націй, принцип добросовісного виконання міжнародних зобов'язань.

Характеристика змісту загальних принципів міжнародного публічного права.

Тема 4. Суб'єкти міжнародного права

Поняття та властивості суб'єкта міжнародного публічного права. Види суб'єктів. Основні та похідні суб'єкти.

Поняття та ознаки держави як основного суб'єкта міжнародного права. Класифікація держав у міжнародному праві. Основні права та обов'язки держав. Юрисдикція держави як суб'єкта міжнародного права: поняття, сфери поширення. Імунітет держави: поняття, види.

Міжнародна правосуб'єктність націй та народів. Особливості правового статусу міжнародних організацій як суб'єктів міжнародного права.

Міжнародна правосуб'єктність державоподібних утворень. Місце та роль юридичних і фізичних осіб у суб'єктному складі міжнародного публічного права. Україна як суб'єкт сучасного міжнародного права.

Тема 5. Визнання та правонаступництво у міжнародному праві

Поняття та види визнання у міжнародному праві. Визнання держав: підстави та теорії визнання. Форми визнання: визнання «де-факто», визнання «де-юре». Способи визнання. Особливості визнання урядів та інші види визнання.

Поняття, передумови та види правонаступництва. правонаступництво держав стосовно міжнародних договорів. правонаступництво щодо державної власності, державних архівів та державних боргів.

Особливості правонаступництва України щодо договорів, архівів та власності Радянського Союзу. Нормативне регулювання розподілу активів та пасивів Радянського Союзу.

Тема 6. Міжнародно-правова відповідальність

Поняття та зміст міжнародно-правової відповідальності. Суб'єкти міжнародно-правової відповідальності. Цілі та функції міжнародно-правової відповідальності.

Юридичні, фактичні та процесуальні підстави міжнародно-правової відповідальності. Поняття та ознаки міжнародного правопорушення. Склад міжнародного правопорушення. Поняття та види міжнародних злочинів. Розмежування міжнародних злочинів та злочинів міжнародного характеру. Інші міжнародні правопорушення (міжнародні делікти).

Види міжнародної відповідальності: політична (сатисфакція, ресторація) та матеріальна (репарація, реституція, субституція) відповідальність.

Поняття міжнародно-правових санкцій та контрзаходів. Цілі та особливості застосування санкцій, розмежування санкцій та видів міжнародно-правової відповідальності. Індивідуальні та колективні санкції. Характеристика реторсій, репресалій, самооборони, розірвання та призупинення дипломатичних та консульських відносин як види санкцій у міжнародному праві. Санкції, які застосовуються міжнародними організаціями.

Поняття та класифікація обставин, що виключають міжнародно-правову відповідальність держав.

Особливості міжнародно-правової відповідальності міжнародних організацій та фізичних осіб.

Тема 7. Право міжнародних договорів

Поняття та предмет права міжнародних договорів. Поняття та загальна характеристика принципів права міжнародних договорів. Джерела права міжнародних договорів. Національні джерела права міжнародних договорів.

Поняття та назви міжнародного договору. Класифікація міжнародних договорів. Форма міжнародних договорів. Поняття “джентльменських угод”. Структура міжнародних договорів. Сторони міжнародних договорів. Право на участь у договорах.

Стадії укладання міжнародних договорів. Перевірка повноважень представників сторін при укладанні договору. Коло осіб, які володіють правом укладати міжнародні договори без спеціальних повноважень. Переговори та вироблення узгодженого тексту договору. Прийняття

тексту договору. Поняття та форми встановлення автентичності тексту договору. Поняття, способи та наслідки висловлення згоди держав на обов'язковість положень договору. Особливості застосування процедури ратифікації.

Поняття та процедура висловлення застережень до міжнародного договору. Випадки, що виключають можливість висловлення застережень. Заперечення на застереження: поняття та способи висловлення.

Процедура вступу договорів у силу, розмежування із суміжними поняттями. Дія договорів у часі, види договорів за строком дії, у просторі та за колом осіб. Принципи реалізації положень договору. Тлумачення міжнародних договорів. Опублікування та реєстрація міжнародних договорів. Зберігання міжнародних договорів. Депозитарій міжнародного договору: поняття та функції.

Перегляд міжнародних договорів. Виправлення помилок у міжнародному договорі.

Поняття та умови дійсності міжнародних договорів. Абсолютна та відносна недійсність міжнародних договорів: поняття, умови.

Поняття призупинення міжнародних договорів. Припинення дії міжнародних договорів. Вихід з міжнародного договору. Поняття денонсації та анулювання міжнародного договору.

Тема 8. Дипломатичне та консульське право

Поняття та предмет права зовнішніх зносин. Система права зовнішніх зносин. Поняття та джерела дипломатичного права. Поняття та джерела консульського права. Поняття та джерела права спеціальних місій. Поняття та джерела дипломатичного права міжнародних організацій.

Поняття зовнішніх зносин. Органи зовнішніх зносин. Повноваження парламенту, глави держави, уряду, міністерства закордонних справ та його глави, інших міністерств, органів державної влади у здійсненні зовнішньої політики держави.

Поняття та види дипломатичних представництв. Початок та припинення дипломатичної місії. Процедура відкриття дипломатичного представництва. Функції дипломатичного представництва.

Персонал дипломатичного представництва. Дипломатичний корпус. Поняття, принципи та завдання дипломатичної служби. Класи та ранги дипломатичних службовців. Проходження дипломатичної служби.

Поняття, види та функції консульських установ. Порядок відкриття та організація діяльності консульської установи. Склад консульської установи. Правовий статус нештатних (почесних) консулів.

Поняття привілеїв та імунітетів. Принципи надання привілеїв та імунітетів. Імунітети та привілеї дипломатичного представництва. Особисті привілеї та імунітети дипломатичних представників. Обсяг привілеїв та імунітетів адміністративно-технічного та обслуговуючого персоналу. Обов'язки дипломатичного представництва і його співробітників по відношенню до держави перебування. Міжнародно-правовий захист осіб, що користуються дипломатичними імунітетами.

Поняття та особливості консульських привілеїв та імунітетів. Імунітети та привілеї консульської установи. Особисті консульські привілеї та імунітети.

Поняття та завдання спеціальних місій. Процедура направлення та організації діяльності спеціальних місій. Обсяг привілеїв та імунітетів персоналу спеціальних місій.

Поняття та правовий статус представництв держави при міжнародних організаціях. Функції постійного представництва, обсяг привілеїв та імунітетів його персоналу.

Правовий статус торговельно-економічних місій України за кордоном. Завдання та організація діяльності торговельно-економічних місій України за кордоном.

Тема 9. Право міжнародних організацій

Історичні передумови та етапи становлення міжнародних організацій як форми співробітництва держав. Поняття права міжнародних організацій. Джерела права міжнародних організацій.

Поняття та ознаки міжнародної організації. Види міжнародних організацій за предметом діяльності, колом учасників, компетенцією, порядком вступу, характером членства тощо.

Поняття та зміст правосуб'єктності міжнародних організацій. Повноваження та функції міжнародних організацій.

Порядок створення міжнародних організацій та припинення їхньої діяльності. Поняття та види членства в міжнародній організації. Основні органи міжнародних організацій.

Історичні передумови та етапи створення Організації Об'єднаних Націй. Членство в ООН. Задачі, цілі та принципи ООН.

Головні органи ООН. Склад, статус, повноваження та організація діяльності Генеральної Асамблеї ООН, Ради Безпеки, Економічної та Соціальної Ради, Ради з опіки, Міжнародного Суду ООН. Особливості правового статусу Секретаріату та Генерального Секретаря ООН. Спеціалізовані установи ООН: економічного характеру (ФАО, МВФ), соціального характеру (МОП, ВООЗ), культурно-гуманітарного характеру (ЮНЕСКО, ВОІВ). Перспективи реформування ООН.

Загальна характеристика регіональних міжнародних організацій. Міжнародно-правова характеристика ОБСЄ, Ради Європи, СНД, НАТО: передумови та етапи створення, задачі та повноваження, організаційна структура. Україна та європейські регіональні організації: реальний стан та перспективи взаємовідносин.

Тема 10. Міжнародне право захисту прав і свобод людини.

Міжнародно-правові питання громадянства

Історичні передумови виникнення, розвитку та шляхи розв'язання проблем захисту прав людини у міжнародному праві.

Покоління прав людини. Класифікація міжнародно-правових актів про права людини. Основні положення Загальної декларації прав людини 1948 р. Юридична природа та зміст міжнародних Пактів про права людини 1966 р. Міжнародні акти у сфері боротьби з масовими порушеннями прав людини. Спеціальні міжнародно-правові документи щодо визначення правового статусу та захисту прав окремих категорій осіб. Регіональні міжнародно-правові акти у сфері захисту прав людини.

Поняття та види притулку в міжнародному праві. Міжнародно-правове регулювання статусу біженців та права притулку. Міжнародний контроль за дотриманням прав біженців.

Поняття та система міжнародного контролю за дотриманням прав людини. Універсальна система захисту прав людини в рамках ООН. Конвенційна система захисту прав людини. Правовий статус Комітету ООН з прав людини. Регіональні системи захисту прав людини. Статус, повноваження та організація діяльності Європейського Суду з прав людини.

Поняття та способи набуття громадянства. Порядок набуття та втрата громадянства.

Фізичні особи з особливим правовим статусом. Міжнародно-правовий статус осіб без громадянства та осіб з подвійним громадянством. Правові режими іноземців. Особливості міжнародно-правового регулювання статусу трудящих-мігрантів та членів їх сімей.

Тема 11. Територія в міжнародному праві

Поняття території у міжнародному праві. Види території: державна, міжнародна, території зі змішаним та особливим міжнародним режимом.

Поняття державної території та територіального верховенства держав. Склад державної території: сухопутна територія, в тому числі, острівні території та анклави, водна територія, умовна (квазі) територія держави.

Способи придбання державної території. Первинні способи придбання державної території: окулярна та ефективна окупація. Договірні способи придбання державної території: цесія, обмін, продаж, дарування та інші. Неправомірні способи придбання території.

Поняття, види та способи встановлення державних кордонів. Етапи встановлення державного кордону: делімітація та демаркація кордону.

Міжнародні та багатонаціональні ріки: поняття та особливості правового режиму. Правовий режим Дунаю.

Міжнародно-правовий режим Арктики та Антарктики.

Тема 12. Міжнародне морське право

Поняття та предмет міжнародного морського права. Історичні етапи становлення міжнародного морського права. Кодифікація міжнародного морського права. Загальна характеристика Конвенції з морського права 1982 року: особливості прийняття, зміст, нові положення. Принципи міжнародного морського права.

Класифікація морських просторів. Склад та правовий режим внутрішніх вод. Поняття та особливості визначення правового режиму вод заток. Поняття та види портів. Кримінальна, цивільна та адміністративна юрисдикція у внутрішніх водах держави. Поняття держави-архіпелагу. Способи визначення та особливості правового режиму архіпелажних вод. Право мирного проходу та прольоту в архіпелажних водах.

Поняття територіального моря (територіальних вод). Ширина територіального моря та способи її визначення. Поняття нормальних та прямих висхідних ліній для визначення ширини територіального моря. Правовий режим територіального моря. Право та умови мирного проходу в територіальних водах. Поняття, склад та правовий режим прилеглої зони (зони, що прилягає).

Поняття та правовий статус відкритого моря. Свободи відкритого моря. Визначення національності судна, що плаває у відкритому морі. Умови затримання та огляду судна у відкритому морі. Заходи боротьби з піратством. Право переслідування «по гарячих слідах». Господарська діяльність у відкритому морі.

Поняття та види міжнародних проток. Правовий режим міжнародних проток. Особливості правового режиму та здійснення проходу через Чорноморські, Балтійські та Гібралтарську протоки. Правовий режим міжнародних каналів. Особливості правового режиму Суецького та Панамського каналів.

Поняття та ширина континентального шельфу. Особливості правового статусу континентального шельфу. Права прибережних та інших держав щодо діяльності на континентальному шельфі. Правовий режим континентального шельфу України.

Правовий режим міжнародного району морського дна (Району). Особливості розвідки та видобутку ресурсів морського дна (Району). Повноваження міжнародного органу з морського права щодо видобутку ресурсів Району.

Поняття, ширина та правовий режим виключної економічної зони. Права прибережної держави у своїй виключній економічній зоні. Виключна (морська) економічна зона України.

Тема 13. Міжнародне право в період збройних конфліктів

Поняття і предмет міжнародного гуманітарного права у широкому та вузькому значенні. Джерела міжнародного гуманітарного права: «Право Гааги» та «Право Женеві». Принципи міжнародного гуманітарного права.

Поняття та види збройних конфліктів. Міжнародні збройні конфлікти та конфлікти міжнародного характеру. Початок війни (оголошення війни) та його правові наслідки. Театр війни. Особливості ведення морської та повітряної війни.

Поняття та види нейтралітету у війні. Закінчення війни та його міжнародно-правові наслідки.

Заборонені методи ведення військових дій. Віроломні дії, невибіркове бомбардування, в тому числі, знищення культурних та історичних цінностей, заборона військового впливу на навколишнє середовище.

Заборонені засоби ведення військових дій. Заборона хімічної, бактеріологічної, окремих видів звичайного озброєння (розривні кулі, протипіхотні міни тощо), обмеження ядерної зброї.

Учасники збройних конфліктів. Правовий статус комбатантів та некомбатантів. Захист поранених, хворих, та тих, що зазнали корабельної аварії під час війни. Правовий статус військовополонених. Режим військової окупації. Правовий захист цивільного населення, в тому

числі населення окупованої території. Міжнародний рух Червоного Хреста та Червоного Півмісяця.

Тема 14. Міжнародне повітряне та космічне право

Етапи розвитку міжнародного повітряного права. Поняття та предмет міжнародного повітряного права. Джерела та принципи міжнародного повітряного права. Загальна характеристика Чикагської конвенції про міжнародну цивільну авіацію 1944 року. Правовий статус Міжнародної організації цивільної авіації (ІКАО) та юридична сила норм, що нею приймаються.

Поняття, межі та структура повітряного простору. Правовий режим міжнародного повітряного простору. Категорії повітряного простору над відкритим морем.

Міжнародні польоти. Правове регулювання комерційних повітряних польотів (комерційні права держави або «свободи повітря»). Забезпечення безпеки повітряних польотів.

Правовий режим повітряного простору України. Структура повітряного простору України. Авіаційні правила та правила польотів повітряних суден в Україні. Використання повітряного простору України. Міжнародні польоти у повітряному просторі України.

Поняття та класифікація повітряних суден в Україні. Сертифікація та реєстрація повітряних суден в Україні. Бортова документація повітряних суден. Поняття та склад авіаційного персоналу. Поняття та склад екіпажу повітряного судна. Права та обов'язки командира повітряного судна.

Поняття та предмет міжнародного космічного права, передумови розвитку. Суб'єкти міжнародного космічного права. Правовий статус міжнародних організацій, що здійснюють космічну діяльність. Джерела міжнародного космічного права.

Поняття космічного простору, Місяця та небесних тіл. Основні принципи діяльності держав щодо дослідження та використання космічного простору та небесних тіл.

Поняття космічних об'єктів. Поняття, процедура та правові наслідки реєстрації космічних об'єктів. Правовий статус космонавтів. Склад екіпажу космічного об'єкту. Принципи врятування космонавтів та повернення космонавтів та космічних об'єктів.

Поняття та види космічної діяльності. Особливості відповідальності у міжнародному космічному праві.

Тема 15. Мирні засоби вирішення міжнародних спорів

Зміст, становлення, розвиток принципу мирного вирішення міжнародних спорів і його значення в сучасному світі.

Поняття «спір», «ситуація», «конфлікт» щодо міжнародного життя. Види міжнародних спорів. Поняття і види мирних засобів вирішення міжнародних спорів в історичному розвитку. Системи засобів мирного вирішення спорів між державами.

Безпосередні переговори - головний засіб вирішення міжнародних спорів. Класифікація дипломатичних переговорів. Консультації як особлива форма переговорів між державами.

Добрі послуги і посередництво. Спільне і відмінне між ними. Узгоджувальні комісії. Міжнародні угоди про примирювальну процедуру.

Міжнародні третейські суди (арбітражі). Історія розвитку і процедура діяльності третейських судів. Міжнародний судовий розгляд. Юрисдикція міжнародних судових установ: факультативна і обов'язкова.

Конвенція з примирення і арбітражу в рамках ОБСЄ. Ставлення та потреба України до міжнародних судових процедур.

Тема 16. Співробітництво держав у боротьбі зі злочинністю

Злочинність як міжнародне явище. Багатосторонні міжнародні угоди по боротьбі зі злочинністю. Організаційно-правові форми міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю. Боротьба з міжнародним тероризмом, незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин.

Міжнародно-правове регулювання видачі злочинців (екстрадиція). Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол): історія створення, основні органи.

Рекомендовані джерела

1. Анцелевич Г.А. Международное морское право: учебник. К. : Слово, 2003. 400 с.
2. Баймуратов М.А. Международное публичное право: підручник. Х. : Одиссей, 2003. 752с.
3. Буткевич О.В. Міжнародне право Стародавнього Світу. К. : Україна, 2004. 864 с.
4. Гуреева С.А., Зенкина И.В., Иванова Г.Г. Международное морское право. М. : Норма, 2011. 432 с.
5. Дмитрієв А.І., Муравйов В.І. Міжнародне публічне право: навчальний посібник / Відп. редактори Ю.С.Шемшученко, Л.В.Губерський. К. : Юрінком Інтер, 2000. 640с.
6. Лукашук И.И. Международное право: учебник. В 2-х т. М. : Изд-во БЕК, 1997. Общая часть. 371с.; Особенная часть. 410с.
7. Международное право: учебн. пособ. / А.Н. Вылегжанин, Ю.М. Колосов, Ю.Н. Малеев, Р.А. Колодкин. М. : Юрайт. Высшее образование, 2009. 1012 с.
8. Международное публичное право. Сборник документов в двух частях. / сост. и авт. вступ. статьи К. А. Бекашев, Д. К. Бекашев. М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. Ч. I. 1408 с.; Ч. II. 1456 с.
9. Тускоз Ж. Міжнародне право: підручник. Пер. з фр. К. : АртЕк, 1998. 416 с.
10. Конституція для Європи. Конституційні акти Європейського Союзу / Пер. Г. Заворітня, Т. Качка, за заг. ред. Г. Друзенка. К.: ВО "Юстініан", 2008. 520 с.
11. Основи права Європейського Союзу: Нормативно матеріали / За заг. ред. М.В. Буроменського. Х.: «Право», 2015. 328 с.
12. Інституційне право Європейського союзу. Кн. Перша. / В.І. Муравйов, О.М. Шпакович, О.М. Лисенко, О.В. Святун. К. : Ін Юре, 2015. 312 с.
13. Матеріальне право Європейського Союзу. Кн. Друга. / В.І.Муравйов, І.В.Влялько, К.В.Смирнова та інш. / за заг. ред.. В.І.Муравйова. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2014. 456 с.
14. Право зовнішніх зносин Європейського Союзу. Кн. Третя. / В.І.Муравйов, М.М.Микієвич, І.Г.Білас та інш. / за заг. ред. В.І.Муравйова. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2014. 408 с.
15. Международное публичное право: Учеб. Пособ. Рекомендовано МОН / Тодоров И.Я., Субботин В.Н. К., 2005. 414с.
16. Міжнародне гуманітарне право : підруч. / В.М. Репецький, В.М. Лисик; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. К. : Знання, 2007. 467 с.
17. Міжнародне публічне право : підручник / В.М. Репецький, В.М. Лисик, М.М. Микієвич, А.О. Андрусевич, О.В. Буткевич; ред.: В.М. Репецький; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. 2-ге вид., стер. К. : Знання, 2012. 437 с.
18. Дипломатичне і консульське право : Підруч. / В.М. Репецький; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. 2-е вид., переробл. і доповн. К. : Знання, 2006. 372 с.
19. Міжнародні організації: Навч. посібник/ Т.В. Стройко. К.: Кондор-Видавництво, 2015. 250 с.

1.2. Міжнародне приватне право

Тема 1. Загальні положення міжнародного приватного права

Поняття та значення міжнародного приватного права. Місце міжнародного приватного права в системі права України. Співвідношення цивільного і міжнародного приватного права. Відмежування міжнародного приватного права від інших галузей права України.

Тема 2. Особливості предмету, джерел та системи міжнародного приватного права

Поняття, предмет, методи, систему міжнародного приватного права, його співвідношення з іншими галузями національного права та міжнародним правом, особливостями розвитку науки міжнародного приватного права, джерелами міжнародного приватного права.

Тема 3. Загальні засади правозастосування в міжнародному приватному праві

Поняття та структуру колізійних норм, їх види, основні формули прикріплення, правила кваліфікації колізійної норми в міжнародному приватному праві, встановлення змісту і застосування іноземного права, зміст понять зворотного відсилання та відсилання до права третьої країни, обходу закону в міжнародному приватному праві, застереження про публічний порядок, принципу взаємності та реторсії в міжнародному приватному праві.

Тема 4. Суб'єкти міжнародного приватного права

Уявлення про фізичних та юридичних осіб, види юридичних осіб у міжнародному приватному праві, а також державу як суб'єктів міжнародного приватного права.

Тема 5. Право власності у міжнародному приватному праві

Становлення правової системи та особливості правового регулювання відносин власності у міжнародному приватному праві. Підстави виникнення та види речових прав у міжнародному приватному праві. Поняття та особливості захисту речових прав у міжнародному приватному праві.

Тема 6. Право інтелектуальної власності у міжнародному приватному праві

Міжнародне законодавство з питань інтелектуальної власності. Гармонізація та уніфікація правового регулювання промислової власності. Міжнародна патентна система і патент міжнародний. Авторське право за участю іноземного елемента. Уніфікація термінів охорони авторського і суміжних прав в міжнародному приватному праві.

Тема 7. Правочини в міжнародному приватному праві

Поняття, ознаки та значення правочинів у міжнародному приватному праві. Види правочинів у міжнародному приватному праві. Чинність правочину у міжнародному приватному праві. Правила тлумачення змісту правочину у міжнародному приватному праві. Поняття недійсності правочину. Порядок та правові наслідки визнання правочину недійсним у міжнародному приватному праві.

Тема 8. Зобов'язання в міжнародному приватному праві

Поняття та види зобов'язань з іноземним елементом у міжнародному приватному праві, правова регламентація відносин, що виникає з приводу укладання зміни, розірвання договорів міжнародної купівлі-продажу товарів, правові засади міжнародних перевезень, міжнародних розрахунків представництва, довіреності у міжнародному приватному праві.

Тема 9. Недоговірні зобов'язання в міжнародному приватному праві

Поняття та види недоговірних зобов'язань у міжнародному приватному праві. Деліктні зобов'язання у міжнародному приватному праві. Поняття і система деліктних зобов'язань у міжнародному приватному праві. Суб'єкти і зміст деліктних зобов'язань у міжнародному приватному праві. Класифікація деліктних зобов'язань у міжнародному приватному праві. Загальні положення про порядок та обсяг відшкодування заподіяної шкоди у міжнародному приватному праві.

Тема 10. Спадкові відносини в міжнародному приватному праві

Загальні положення щодо колізійно-правового та матеріально-правового регулювання спадкових відносин у міжнародному приватному праві. Поняття спадкування, підстави

спадкування у міжнародному приватному праві. Відкриття спадщини, місце і час відкриття спадщини у міжнародному приватному праві. Суб'єкти спадкових правовідносин у міжнародному приватному праві. Об'єкти спадкового правонаступництва у міжнародному приватному праві.

Тема 11. Сімейні відносини в міжнародному приватному праві

Поняття, предмет, методи, система міжнародного сімейного права, особливості розвитку науки міжнародного сімейного права та його джерела. Поняття та функції сім'ї у міжнародному приватному праві. Поняття та види сімейних правовідносин у міжнародному приватному праві. Підстави виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин у міжнародному приватному праві.

Тема 12. Шлюб і сім'я в міжнародному приватному праві

Колізійне регулювання укладання та розірвання шлюбу в міжнародному приватному праві; визнання шлюбів, укладених за кордоном, та визнання розірвання шлюбу, що мало місце за кордоном; майнові відносини подружжя в міжнародному приватному праві; міжнародне усиновлення та його наслідки; правове регулювання опіки і піклування в міжнародному приватному праві; аліментні зобов'язання в міжнародному приватному праві.

Тема 13. Трудові відносини в міжнародному приватному праві

Загальні положення щодо предмету, методів, системи та джерел колізійно-правового та матеріально-правового регулювання трудових відносин у міжнародному приватному праві.

Тема 14. Міжнародний цивільний процес у міжнародному приватному праві

Поняття, джерела, компетенція, процедури розгляду справ у міжнародному цивільному процесі в міжнародному приватному праві, поняття та способи визначення міжнародної підсудності цивільних справ з іноземним елементом.

Тема 15. Міжнародний цивільний арбітраж у міжнародному приватному праві

Поняття, джерела, компетенція, процедура розгляду справ у міжнародному комерційному арбітражі в міжнародному приватному праві, поняття та способи визначення міжнародної підсудності цивільних справ з іноземним елементом; особливості правового регулювання іноземних судових доручень; особливості визнання і виконання іноземних арбітражних рішень в Україні; здійснення нотаріальних дій у справах з іноземним елементом.

Рекомендовані джерела

1. Договір про Європейський Союз від 07.02.1992 р. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_029/page
2. Міжнародне приватне право: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / В.А. Бігун, Є.М. Білоусов, І.М. Жуков; за ред. проф. за ред. В.П. Жушмана та доц. І.А. Шуміло. Х.: Право, 2015. 320 с
3. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підруч. / за ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. К.: Алерта, 2013. 400 с.
4. Европейское право: Учебник для вузов / Под общ. ред. д. ю. н., проф. Л. М. Энтина. М.: Норма, 2014. 720 с.
5. Європейське право: право Європейського союзу: підручник: у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. К. : Ін Юре, 2015. Кн. перша: Інституційне право Європейського союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. К. : Ін Юре, 2015. 312 с.
6. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
7. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підруч. / за ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. К.: Алерта, 2012. 376 с.

8. Фединак Г.С. Міжнародне приватне право: Підручник. – 4-те вид., переробл. і допов. / Г.С. Фединак, Л.С. Фединак. К.: Атіка, 2009. 500 с.

1.3. Інституційне право Європейського Союзу

Тема 1. Основні етапи розвитку та формування Європейських співтовариств та Європейського Союзу

Передумови і причини європейської інтеграції. Концепції формування політичного союзу в Європі в середні віки та новий час. «Пан-європейська» ідея.

Європейський Союз вугілля та сталі (ЄСВС): передумови створення; «План Шумана». Паризький Договір. Загальний ринок вугілля і сталі. Інститути ЄСВС: Верховний Орган, Рада, Суд, Асамблея.

Європейські Співтовариства. Договір про Європейське Співтовариство з Атомної Енергії (Євратом), Договір про Європейський Економічне Співтовариство (ЄЕС). Цілі і завдання ЄЕС, загальний ринок, порядок і етапи його формування. Інститути ЄЕС: Асамблея, Суд, Комісія, Рада.

Урочиста декларація про Європейський Союз 1983 р.

Єдиний Європейський Акт 1986 р. Розширення компетенції ЄЕС. Зміни інституційного механізму Європейських співтовариств, розширення повноважень Європарламенту. Правова інституціоналізація Європейської ради.

Договір про Європейський Союз 1992 року (Маастрихтський договір): порядок підготовки і підписання, зміст. Перетворення Європейського Економічного Співтовариства в Європейське Співтовариство. Європейські співтовариства як основна частина в структурі Європейського Союзу. Реформування Європейського Союзу на основі положень Амстердамського і Ніццького договорів. Лісабонський договір 2007 року.

Тема 2. Правова природа Європейського Союзу як політико-правового утворення

Юридична природа та правосуб'єктність ЄС.

Поняття компетенції Європейського Союзу. Предмети ведення і повноваження, правові джерела компетенції Європейського Союзу.

Поділ повноважень між ЄС і державами-членами. Принцип передачі повноважень. Принципи пропорційності і субсидіарності.

Територія ЄС. Офіційні мови ЄС. Офіційні символи ЄС.

Головні засади, цілі, завдання та принципи ЄС на сучасному етапі. Склад і умови членства в ЄС. Історія розширення ЄС. Порядок прийому нових членів. Можливість і умови призупинення прав членства. Brexit: передумови та наслідки для ЄС.

Тема 3. Громадянство Європейського Союзу

Причини і цілі введення громадянства Союзу. Громадянство ЄС і громадянство держав-членів.

Порядок набуття, статус, політико-правові наслідки громадянства ЄС.

Підстави і наслідки припинення громадянства ЄС.

Тема 4. Інститути та органи Європейського Союзу: загальні положення

Інституційна система Європейського Союзу. Поняття інституту Європейського Союзу. Ознаки інституту. Інститути та інші органи Європейського Союзу. Єдність інституційної системи Європейського Союзу. Класифікація інститутів. «Політичні» і «неполітичні» інститути. Принцип поділу влади в системі інститутів Європейського Союзу. Система інституцій та органів ЄС.

Загальні засади та принципи побудови і функціонування інституційної системи Європейського Союзу (новели Лісабонського договору). Принцип субсидіарності і пропорційності в діяльності інститутів ЄС. Співвідношення повноважень інститутів Союзу,

взаємодоповнюваність і співробітництво інститутів Європейського Союзу.

Адміністративний апарат ЄС. Європейська публічна (цивільна) служба і її статус. Умови і порядок заміщення посад, проблема ефективності адміністрації.

Тема 5. Правовий статус Європейської ради

Європейська рада - вищий орган політичної координації в рамках Союзу. Причини створення, правова інституціоналізація Європейської ради. Європейська рада і Рада Європейського Союзу.

Склад і порядок формування Європейської ради. Порядок скликання і проведення засідань. Голова Європейської ради. Повноваження Голови Європейської ради.

Функції та повноваження Європейської ради. Висновки Європейської Ради та порядок їх реалізації. Спеціальні повноваження Європейської ради.

Тема 6. Особливості функціонування Ради Європейського Союзу

Місце Ради ЄС в системі органів Європейського Союзу. Склад і порядок формування. Загальна і спеціальна Рада. Внутрішня організація (Комітет постійних представників, робочі групи, генеральний секретаріат). Пост голови Ради і порядок його заміщення.

Порядок роботи та прийняття рішень. Способи прийняття рішень в Раді. Особливості прийняття актів в Раді на підставі одноголосно прийнятого рішення і кваліфікованої більшості. «Виважене» голосування. Лісабонський договір 2007 року і реформа процедур діяльності Ради.

Функції та повноваження Ради: обсяг і зміст. Повноваження в сфері законодавчої і виконавчої влади. Повноваження щодо формування органів і призначенню посадових осіб Європейського Союзу. Зовнішньополітичні та інші повноваження Ради.

Відповідальність Ради.

Тема 7. Європейський парламент

Місце Європейського парламенту в системі органів ЄС. Склад, порядок обрання депутатів. Правовий статус депутатів Європарламенту. Депутатські фракції (політичні групи). Правове положення європейських політичних партій (Регламент Європейського парламенту).

Керівні органи і посадові особи Європарламенту: голова, конференція голів, бюро, квестори і ін. Парламентські комісії.

Порядок роботи Європарламенту. Сесії і загальні парламентські процедури. Способи прийняття рішень.

Функції та повноваження Європарламенту (в сфері законодавчої, виконавчої влади та ін.). Особливості реалізації законодавчих, фінансових та контрольних повноважень Європарламенту. Повноваження Європарламенту за призначенням органів і посадових осіб ЄС і на міжнародній арені.

Юридична і політична відповідальність Європарламенту і його членів. Депутатський імунітет.

Тема 8. Правовий статус Європейської комісії.

Місце комісії в системі органів Союзу. Склад Комісії та його реформа на сучасному етапі. Порядок формування Комісії. Правовий статус членів Комісії, гарантії їх незалежності.

Голова Комісії, його основні повноваження. Правове становище заступників голови і комісарів ЄС. Генеральний директорат і інші структурні підрозділи Комісії.

Повноваження Комісії в сфері виконавчої і законодавчої влади. Повноваження з контролю за дотриманням права Європейського Союзу та притягнення до відповідальності порушників. Право законодавчої ініціативи і особливості його реалізації в рамках ЄС. Делегування Комісії додаткових повноважень.

Політична відповідальність Комісії

Тема 9. Інститути судової влади

Судова система Європейського Союзу: загальні принципи побудови. Структура і функції Суду Європейського Союзу. Статут Суду Європейського Союзу.

Суд - головний судовий орган ЄС. Склад і порядок формування Суду. Особливості статусу генеральних адвокатів. Гарантії незалежності членів Суду.

Пленум і палати Суду. Керівні посадові особи, секретар і апарат Суду.

Організація роботи і прийняття рішень. Особливості процедури в Суді. Основні процесуальні стадії, їх цілі та зміст. Принцип таємниці дорадчої кімнати.

Юрисдикція Суду. Справи прямої юрисдикції. Преюдиційні запити національних судів. Попередній контроль міжнародних угод ЄС і інші категорії справ, що розглядаються Судом.

Правовий статус Трибуналу. Порядок оскарження рішень Трибуналу.

Спеціалізовані трибунали. Порядок створення судових палат і наділення їх юрисдикційними повноваженнями. Оскарження рішень судових палат. Правовий статус Трибуналу по справах публічної служби ЄС.

Тема 10. Система контрольних органів Європейського Союзу

Європейська рахункова палата. Склад і порядок формування Рахункової палати. Правовий статус аудіторів Рахункової палати. Внутрішня організація. Повноваження Рахункової палати і порядок їх реалізації.

Правовий статус Європейського омбудсмана. Порядок обрання Омбудсмана і припинення його повноважень. Повноваження Омбудсмана. Порядок звернення до Омбудсмана. Підстави і процедура розгляду Омбудсманом справ за фактами «порушення порядку управління» іншими органами ЄС.

Спеціалізовані контрольні органи Європейського Союзу (Європейське відомство по боротьбі з шахрайством, Європейський контролер із захисту даних і ін.).

Тема 11. Фінансові установи Європейського Союзу

Система фінансових установ Європейського Союзу, її основні елементи. Правове регулювання та контроль за діяльністю фінансових установ.

Правовий статус Європейського центрального банку (ЄЦБ). Функції та повноваження ЄЦБ. Європейська система центральних банків.

Європейський інвестиційний банк (ЄІБ): місце в організаційному механізмі ЄС, правовий статус. Основні напрямки інвестиційної діяльності ЄІБ. Керівні органи і посадові особи Банку.

Правове становище структурних фондів ЄС (Європейський соціальний фонд, та ін.).

Тема 12. Консультативні органи Європейського Союзу

Причини і цілі створення консультативних органів Європейського Союзу, особливості їх правового статусу. Основні і допоміжні консультативні органи.

Правове становище Економічного і соціального комітету і Комітету регіонів.

Європейське поліцейське відомство (Європол): місце в організаційному механізмі Європейського Союзу. Відносини Європолу з іншими органами Союзу. Цілі і предмети ведення Європолу. Категорії злочинів, підвідомчі Європолу. Порядок розширення предметної компетенції Європолу. Функції та повноваження Європолу. Органи і посадові особи держав-членів, відповідальні за взаємодію з Європолом (національні відділи, офіцери по зв'язку). Інформаційні системи Європолу. Керівні органи і посадові особи Європолу, порядок їх формування (призначення), правовий статус. Відповідальність Європолу.

Тема 13. Поняття та класифікація джерел права ЄС

Співвідношення понять «європейське право», «право ЄС». Право ЄС і міжнародне право. Право ЄС і національне право країн-членів. Принципи верховенства і прямої дії права ЄС. Особливості прямої дії Договору про Європейський Союз, регламентів і директив Співтовариства.

Система права ЄС. Джерела права ЄС. «Первинне» і «вторинне» право. Юридична сила джерел права ЄС.

Установчі акти і їх значення. Особливості правового режиму установчих актів, їх відмінність від міжнародних договорів і співвідношення з національними конституційними актами держав-членів.

Нормативно-правові акти інститутів ЄС і їх різновиди. Регламент, директива, рішення: поняття та правовий статус.

Судова практика як джерело права ЄС.

Акти ЄС, що не мають обов'язкової сили. Декларації (хартії), висновки, рекомендації та інші види юридичних актів.

Загальні принципи права ЄС, їх формування та значення.

Поняття спільного правового надбання (*Acquis Communautaire*) і його значення.

Відповідальність держав-учасників за порушення права Європейського Союзу

Поняття та значення гармонізації, уніфікації, адаптації та апроксимації законодавств ЄС.

Тема 14. Прийняття рішень в Європейському співтоваристві і Європейському Союзі

Загальна характеристика механізму і основні різновиди прийнятих рішень. Еволюція процедури прийняття рішень.

Суб'єкти і учасники прийняття рішень. Роль інститутів, консультативних органів та допоміжного апарату. Система комітології і її значення.

Основні способи і процедури прийняття рішень. Консультативна процедура і її особливості. Місце і роль консультативної процедури в прийнятті нормативно-правових актів.

Процедура співпраці при прийнятті нормативних правових актів. Сфера її застосування. Учасники процедури. Особливості та основні етапи прийняття рішень.

Процедура спільного прийняття нормативних правових актів і її роль. Основні етапи процедури. Особливості проходження проектів нормативних актів і погоджувальна процедура.

Рекомендовані джерела

1. Вишняков О.К. Право Європейського Союзу : підручник. О. : Фенікс, 2013. 883 с.
2. Гиниятов Ф. М. Теории европейской интеграции и текущий кризис Европейского союза. *Вестник экономики, права и социологии*. 2015. № 2. С. 116 – 119.
3. Грицяк А. І., Говоруха В. В., Стрельцов В. Ю. Правова та інституційна основи Європейського Союзу : підруч. Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2009. 620 с.
4. Договір про Європейський Союз від 07.02.1992 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_029/page.
5. Европейское право: учебник для вузов / под общ. ред. д. ю. н., проф. Л. М. Энтина. М. : Норма, 2014. 720 с.
6. Європейське право : право Європейського союзу: підручник: у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. К. : Ін Юре, 2015. Кн. перша: Інституційне право Європейського союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. К. : Ін Юре, 2015. 312 с.
7. Європейський Союз: економіка, політика, право : енцикл. слов. К. : Київ. ун-т, 2011. 368 с.
8. Кашкин С. Ю. Право Европейского Союза : учебник для вузов : 3-е изд., перераб. и доп. М. : Юрайт ; Высшее образование, 2010. 1119 с.
9. Конституційні акти Європейського Союзу (в редакції Лісабонського договору) / за заг. ред. Геннадія Друзенка. К. : К.І.С., 2010. С. 66.
10. Копійка В., Шинкаренко Т. Європейський Союз : історія і засади функціонування. К., 2012. 234 с.
11. Малышева Н.С. Франко-германские переговоры по плану Шумана в 1950-1951 гг. : поиски компромисса. *Изв. Алтайского гос. ун-та*. 2006. № 4(42). С. 51-53.

12. Марченко М. Н. Правовая система Европейского Союза : моногр. М. : Норма : ИНФРА-М, 2012. – 704 с.
13. Право Европейского Союза : учебное пособие / С.Ю. Кашкин и др. Изд. 3-е, перераб. и доп. М. : Проспект, 2011. 274 с.
14. Право Европейского Союза. Новый этап эволюции : 2009 – 2017 годы. М. : Аксиом, 2009. 304 с.

1.4. Матеріальне право Європейського Союзу

Тема 1. Основні свободи внутрішнього ринку Європейського Союзу

Поняття та значення внутрішнього ринку ЄС. Вільний рух товарів. Вільний рух осіб. Свобода заснування та руху послуг. Вільний рух капіталів та платежів. Свободи внутрішнього ринку ЄС та право третіх країн.

Тема 2. Митне право Європейського Союзу

Правове регулювання митного союзу ЄС. Основні нормативні акти, що регулюють торгівлю ЄС з третіми країнами. Основні митні режими. Загальний митний тариф: поняття, зміст, етапи формування, основні умови застосування.

Тема 3. Європейський валютно-економічний союз

Економічний та валютний союз: поняття та основні етапи формування. Єдина валюта ЄС. Інституції Європейського економічного та валютного союзу.

Тема 4. Антимонопольна політика Європейського Союзу і регулювання конкуренції.

Антимонопольна політика та законодавство ЄС про свободу конкуренції. Завдання антимонопольної політики ЄС. Визначення поняття «свобода конкуренції» в праві ЄС. Угоди та інші дії, спрямовані на обмеження конкуренції. Відповідальність за порушення законодавства ЄС про свободу конкуренції.

Тема 5. Правове регулювання фінансових відносин в Європейському Союзі

Становлення системи власних ресурсів ЄС. Бюджетний процес та бюджетний контроль в ЄС. Видатки бюджету ЄС. Джерела правового регулювання ринку цінних паперів в ЄС. Обіг цінних паперів в ЄС. Система регулювання та функціонування банківської системи в ЄС.

Тема 6. Державні закупівлі. Трудове право Європейського Союзу

Правове регулювання державних закупівель. Здійснення закупівель товарів, робіт та послуг за державні кошти в ЄС. Трудове та соціальне право ЄС. Правові основи загальної соціальної політики ЄС. Принцип рівності чоловіків і жінок. Охорона праці. Соціальна підтримка безробітних. Соціальна допомога літнім і непрацездатним громадянам. Захист трудових прав працівників.

Тема 7. Транспортне право ЄС. Корпоративне право Європейського Союзу

Транспортне право і загальна транспортна політика ЄС. Правове регулювання морського, автомобільного, повітряного, залізничного транспорту в ЄС. Особливості здійснення комбінованих транспортних перевезень. Корпоративне право ЄС. Система юридичних осіб держав-членів Європейського Союзу. Наднаціональні компанії в праві ЄС. Гармонізація законодавства про компанії в рамках ЄС.

Тема 8. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу

Законодавство ЄС з питань інтелектуальної власності. Гармонізація та уніфікація правового регулювання промислової власності. Європейська патентна система і патент ЄС. Авторське право Європейського Союзу. Уніфікація термінів охорони авторського і суміжних прав в ЄС.

Тема 9. Захист прав споживачів в Європейському Союзі. Шенгенське право Європейського Союзу

Політика ЄС стосовно захисту прав споживачів. Загальна характеристика способів захисту прав споживача. Загальні способи захисту. Спеціальні способи захисту. Шенгенське право ЄС. Вільне пересування в межах Шенгенської зони. Шенгенська угода. Візова політика ЄС.

Тема 10. Податкове право та кримінальна політика Європейського Союзу

Податкове право Європейського Союзу. Загальні положення про податкове право ЄС. Правові основи співробітництва податкових органів держав-членів. Перспективи розвитку податкового права Європейського Союзу на сучасному етапі. Загальна кримінальна політика і законодавство Європейського Союзу в сфері боротьби зі злочинністю та міжнародним тероризмом.

Тема 11. Право зовнішніх зносин Європейського Союзу

Міжнародна правосуб'єктність ЄС. Спільні політики і напрямки діяльності ЄС. Простір свободи, безпеки та юстиції в межах ЄС. Політика ЄС щодо прикордонного контролю.

Рекомендовані джерела

1. Договір про Європейський Союз від 07.02.1992 р. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_029/page
2. Европейское право: Учебник для вузов / Под общ. ред. д. ю. н., проф. Л. М. Энтина. М.: Норма, 2014. 720 с.
3. Європейське право: право Європейського союзу: підручник: у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. К. : Ін Юре, 2015. Кн. перша: Інституційне право Європейського союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. К. : Ін Юре, 2015. 312 с.
4. Право Європейського Союзу : підручник / Р. А. Петров та ін.; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
5. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т. М. Анакіна та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків, нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2018. 456 с.
6. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Центр учб. літ., 2018. 415 с.
7. Конституційні акти Європейського Союзу (в редакції Лісабонського договору) / за г. ред. Геннадія Друзенка. К. : К.І.С., 2010. С. 66.

1.5. Міжнародне економічне право

Тема 1. Міжнародне економічне право (МЕП) та система міжнародних економічних відносин (МЕВ)

Поняття МЕП та його галузі. Концепції МЕП. Особливості МЕП. Публічно-правові та приватноправові елементи в правовому регулюванні МЕВ. Предмет та метод міжнародно-правового регулювання МЕВ. Предмети міжнародно-правового регулювання (МІПР) в МЕВ. Транскордонний рух товарів, послуг, фінансів, інвестицій.

Державні інтереси в сфері правового регулювання МЕВ. Економічна сила і право. „Наднаціональність” в МЕП. МЕП як наука та навчальна дисципліна.

Структура вивчення навчальної дисципліни МЕП та внутрішнє право. Взаємопроникнення МЕП та внутрішнього права. Явище екстратериторіальності внутрішнього права в МЕВ.

Проблема колізій. МЕР та міжнародне приватне право. Внутрішній правовий режим і міжнародно-правовий режим.

Тема 2. Суб'єкти міжнародного економічного права

Поняття держави. Держава як основний суб'єкт міжнародного економічного права. Поняття державного суверенітету. Основні складові державного суверенітету. Поняття імунітету держави в міжнародному економічному праві. Класифікація імунітетів держави. Нормативне закріплення імунітетів держави. Україна як самостійний суб'єкт міжнародного економічного права.

Поняття міжнародної економічної організації. Правовий статус міжнародної економічної організації як суб'єкта міжнародного економічного права. Види міжнародних економічних організацій. Характеристика міжнародних економічних організацій в системі ООН. Структура, цілі і функції ВТО. Загальна характеристика регіональних міжнародних економічних організацій. Міжнародні інтеграційні об'єднання: ЄС, НАФТА, ЛАІ.

Поняття і види ТНК. Роль ТНК у міжнародних економічних відносинах. Міжнародно-правове регулювання діяльності ТНК. Проект кодексу поведінки ТНК.

Тема 3. Принципи міжнародного економічного права

Система правових принципів в сфері міжнародного економічного права. Загальні принципи права та міжнародне економічне право.^[1] Дія загальних принципів міжнародного права в сфері міжнародних

економічних відносин. Відмінність між принципом права та суверенним правом.

Становлення та розвиток спеціальних принципів МЕР. Роль досліджень ЮНІТАР, Ломейських конвенцій та Сеульської декларації Асоціації міжнародного права у розвитку системи спеціальних принципів міжнародного економічного права.

Правове закріплення, суть та розвиток принципу свободи вибору форми організації зовнішньоекономічних зв'язків.

Правове закріплення, суть та розвиток принципу невід'ємного суверенітету держав над їх природними та іншими ресурсами, а також їх економічною діяльністю.^[1] Правове закріплення, суть та розвиток принципу економічної безпеки. Правове закріплення, суть та розвиток принципу взаємної вигоди. Правове закріплення, суть та розвиток принципу надання режиму найбільшого сприяння.^[1]

Тема 4. Міжнародні економічні організації

Гене́за виникнення та становлення міжнародних економічних організацій. Завдання та цілі міжнародних економічних організацій. Правовий статус міжнародної організації як суб'єкта міжнародних економічних відносин.

Виникнення та становлення Організації об'єднаних націй. Основні завдання та цілі ООН, її правовий статус. Правовий статус Економічної і Соціальної Ради (ЕКОСОП). Міжнародний валютний фонд (МВФ). Міжнародна морська організація (ММО). Міжнародна організація цивільної авіації (МОЦА). Міжнародна організація праці (МОП). Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ). Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ).

Поняття та правовий статус міжнародних фінансово-кредитних організацій. Міжнародний валютний фонд. Група світового банку. Банк міжнародних розрахунків. Організації з регулювання зовнішньої заборгованості. Регіональні банки.

Правовий статус, завдання та цілі ОПЕК. Правовий статус, етапи створення, завдання та цілі Світової організації торгівлі (СОТ). Загальна характеристика Генеральної угоди про тарифи та торгівлю.

Загальна характеристика Регіональних економічних організацій. Співдружність Незалежних Держав (СНД). Євразійське економічне співтовариство (ЄврАзЕС). ГУУАМ.

Тема 5. Економічна інтеграція держав в МЕР

Інституційні механізми та форми інтеграції. Інтеграція на глобальному та регіональному рівні. Співвідношення внутрішньоінтеграційних режимів та принципу найбільшого сприяння. Інтеграція та економічне співробітництво.

Європейський економічний простір. Джерела європейської інтеграції. Римський договір 1957 року. Наднаціональний правопорядок ЄС в економічній сфері. Диференційований режим імпорту в ЄС.

Регіональні інтеграційні об'єднання держав. Міжрегіональна інтеграція.

Україна та СНД в інтеграційних процесах. Історія функціонування ВЕЗ (1949-1991 рр.).

Тема 6. Врегулювання спорів в МЕР Міжнародно-правова відповідальність в МЕР

Міжнародні спори та мирні засоби врегулювання спорів в МЕР. Юрисдикція Міжнародного суду ООН. Роль міжнародних організацій у вирішенні міжнародних спорів в МЕР. Врегулювання спорів в системі ЄС.

Врегулювання спорів в рамках СНД. Врегулювання спорів в системі СОТ.^[1] Види правопорушень та відповідальності. Матеріальна шкода в МЕР. Відповідальність в МЕР та форми її реалізації. Колективні санкції.

Відповідальність держави у випадку націоналізації іноземної власності. Практика застосування силових репресалій в МЕР.

Рекомендовані джерела

1. Стрельцов В. Ю. Європейська економічна інтеграція. Модуль 6 : навч. посіб. / В. Ю. Стрельцов. Х. : Магістр, 2009. 148 с.
2. Чубарев В. Л. Міжнародне економічне право : підручник. К. : Юрінком Інтер, 2009. 368 с.
3. Шумилов В. М. Международное публичное экономическое право : учеб. Пособие. Изд. 2-е, испр. и доп. М. : НИМП, 2001. 288с.
4. Шутак І. Д. Правове регулювання міжнародних економічних відносин : навч. посіб.. К. : Алерта, 2012. 412 с.

2. Зміст комплексних завдань

Комплексний екзамен з дисциплін професійної підготовки на першому освітньому рівні здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра за спеціальністю 293 Міжнародне право галузі знань 29 Міжнародні відносини проводиться у формі вирішення завдань у тестовому зошиті. Робота у тестовому зошиті виконується відповідно до інструкції, що додається до нього.

ІНСТРУКЦІЯ ЩОДО РОБОТИ У ТЕСТОВОМУ ЗОШИТІ

Час виконання – 120 хвилин

1. Тест складається зі 100 завдань однакової форми, які мають лише один правильний варіант відповіді.
2. Відповіді на завдання Ви маєте позначити в бланку А.
3. Відповідайте тільки після того, як Ви уважно прочитали та зрозуміли завдання й правила його виконання.
4. Намагайтеся дати відповідь на максимально велику кількість тестових завдань.

Інструкція щодо заповнення бланка відповідей А

1. Перш ніж виконувати завдання, позначте номер Вашого зошита у відповідному місці бланка А.
2. До бланка записуйте лише правильні, на Вашу думку, відповіді.
3. Відповіді вписуйте чітко, відповідно до інструкцій.
4. Неправильно записані, закреслені, підчищені та виправлені відповіді у бланку А – це **ПОМИЛКА!**

5. Якщо Ви записали відповідь неправильно, можете її виправити у відповідному місці бланка А.
6. Ваш результат залежатиме від загальної кількості правильних відповідей, записаних до бланка А.

ПРИКЛАД ТЕСТОВОГО ЗАВДАННЯ

I. Міжнародне приватне право

1. Вкажіть вид суспільних відносин, який не належить до предмету регулювання міжнародного приватного права:

- А. Відносини з міжнародного усиновлення.
- Б. Відносини з міжнародних перевезень.
- В. Виконання рішень іноземних судів.
- Г. Міжнародне оподаткування.
- Д. Відносини з міжнародного спадкування.

2. У чому полягає сутність колізійного методу?

- А. Створення судом нової норми права (прецеденту).
- Б. Застосування до спірних правовідносин права країни суду.
- В. Подолання колізії між правовими нормами різних країн світу.
- Г. Застосування автономії волі сторін правовідносин.
- Д. Застосування принципу найбільш тісного зв'язку з правовідносин.

3. Що розуміють під поняттям «Lexmercatoria»:

- А. Особливий інститут національного господарського права.
- Б. Система міжнародних конвенцій з питань МПП.
- В. Система недержавного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
- Г. Підгалузь міжнародного економічного права.
- Д. Національне комерційне право.

4. Колізійні норма – це:

- А. Норма, що містить колізію.
- Б. Норма, яка визначає, право якої держави має бути застосоване до правовідносин, ускладнених іноземним елементом.
- В. Норма, яка усуває колізію між нормативними актами однієї держави.
- Г. Норма, що встановлює межі автономії волі сторін.
- Д. Різновид матеріальних норм.

5. Вкажіть основну прив'язку диспозитивних колізійних норм:

- А. Право, що обране сторонами правовідносин.
- Б. Закон суду.
- В. Закон найбільш тісного зв'язку.
- Г. Особистий закон сторін.
- Д. Закон місця знаходження речі.

6. Вкажіть найбільш поширений засіб розв'язання конфлікту кваліфікацій:

- А. Кваліфікація на основі автономії волі сторін.
- Б. Кваліфікація по *lexcausa*.
- В. Кваліфікація на основі права країни суду.
- Г. Кваліфікація на засадах міжнародної ввічливості.
- Д. Автономна кваліфікація.

7. Дієздатність фізичної особи визначається:

- А. Законом, обраним фізичною особою.
- Б. Особистим законом.
- В. Законом країни перебування.
- Г. Законом місця знаходження майна.
- Д. Законом країни продавця.

8. В юридичній доктрині виділяють теорії імунітету держави:

- А. Універсального й функціонального.
- Б. Українського і іноземного.
- В. Абсолютного й обмеженого.
- Г. Функціонального й обмеженого.
- Д. Абсолютного і відносного.

9. Належність майна до нерухомих або рухомих речей, а також інша класифікація визначається правом держави :

- А. Громадянином, якої є власник.
- Б. Де це майно знаходиться.
- В. Особи, що відчужує (продає, дарить та ін.).
- Г. Набувача майна.
- Д. Місця виникнення права власності.

10. Який характер мають норми Віденської конвенції 1980 року про договори міжнародної купівлі-продажу товарів?

- А. Імперативний, колізійний.
- Б. Альтернативний матеріальний.
- В. Диспозитивний, матеріально-правовий.
- Г. Рекомендаційний, матеріально-правовий.
- Д. Диспозитивний, колізійний.

11. Як слід розуміти «закон вчинення делікту»:

- А. Закон місця настання цивільної відповідальності.
- Б. Закон постраждалої особи у правовідносинах.
- В. Закон місця заподіяння шкоди або закон місця настання шкідливих наслідків.
- Г. Закон місця, де відбулася подія, що зумовила настання шкідливих наслідків.
- Д. Закон країни деліквента.

12. Що називають «кульгаючим шлюбом»:

- А. Релігійний шлюб, який не зареєстровано в державних установах.
- Б. Шлюб, що має правові наслідки в одній державі, але не має правових наслідків у іншій.
- В. Шлюб, у якому не має дітей.
- Г. Шлюб, у якому подружжя постійно не має спільного місця проживання.
- Д. Шлюб який уклали люди з обмеженими можливостями.

13. Переважне право на усиновлення дитини громадянина України мають іноземці, які є:

- А. Громадянами держав, з якими Україна уклала договір про надання правової допомоги.
- Б. Родичами дитини.
- В. Матеріально забезпеченими згідно встановленого рівня і не мають власних дітей.
- Г. Мають педагогічну освіту.
- Д. Не мають судимості.

14. Право якої держави застосовується для регулювання трудових відносин на морських та повітряних судах:

- А. Закон прапору.
- Б. Закон місця укладання трудової угоди.
- В. Особистий закон власника судна.
- Г. Особистий закон працівника – члена екіпажу.
- Д. Закон країни відправлення.

15. Спадкування нерухомого майна регулюється:

- А. Правом держави, громадянином якої є спадкодавець.
- Б. Правом держави, на території якої знаходиться це майно.
- В. Законом держави, в якій спадкодавець мав останнє місце проживання.
- Г. Законом місця проживання спадкоємця.
- Д. Законом місця складення заповіту.

3. Оцінювання знань здобувачів

Кількість правильних відповідей	Кількість балів	EKTS	Оцінка	Кількість правильних відповідей	Кількість балів	EKTS	Оцінка
20	52	FX	Не задовільно	62	72	Д	Задовільно
21		FX	Не задовільно	63		Д	Задовільно
22	52	FX	Не задовільно	64	73	Д	Задовільно
23		FX	Не задовільно	65		Д	Задовільно
24	53	FX	Не задовільно	66	74	С	Добре
25		FX	Не задовільно	67		С	Добре
26	54	FX	Не задовільно	68	75	С	Добре
27		FX	Не задовільно	69		С	Добре
28	55	FX	Не задовільно	70	76	С	Добре
29		FX	Не задовільно	71		С	Добре
30	56	FX	Не задовільно	72	77	С	Добре
31		FX	Не задовільно	73		С	Добре
32	57	FX	Не задовільно	74	78	С	Добре
33		FX	Не задовільно	75		С	Добре
34	58	FX	Не задовільно	76	79	С	Добре
35		FX	Не задовільно	77		С	Добре
36	59	FX	Не задовільно	78	80	С	Добре
37		FX	Не задовільно	79		С	Добре
38	60	Е	Задовільно	80	81	С	Добре
39		Е	Задовільно	81		С	Добре
40	61	Е	Задовільно	82	82	В	Добре
41		Е	Задовільно	83		В	Добре
42	62	Е	Задовільно	84	84	В	Добре
43		Е	Задовільно	85		В	Добре
44	63	Е	Задовільно	86	86	В	Добре
45		Е	Задовільно	87		В	Добре
46	64	Д	Задовільно	88	88	В	Добре
47		Д	Задовільно	89		В	Добре
48	65	Д	Задовільно	90	90	А	Відмінно
49		Д	Задовільно	91		А	Відмінно
50	66	Д	Задовільно	92	92	А	Відмінно
51		Д	Задовільно	93		А	Відмінно
52	67	Д	Задовільно	94	94	А	Відмінно
53		Д	Задовільно	95		А	Відмінно
54	68	Д	Задовільно	96	96	А	Відмінно
55		Д	Задовільно	97		А	Відмінно
6	69	Д	Задовільно	98	98	А	Відмінно
57		Д	Задовільно	99		А	Відмінно
58	70	Д	Задовільно	100	100	А	Відмінно
59		Д	Задовільно				
60	71	Д	Задовільно				
61		Д	Задовільно				

4. Додаток

Комплексний екзамен	ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА Юридичний факультет Відділення денної форми навчання	Бланк для відповідей А
--------------------------------	--	---------------------------------------

Штамп університету	Бакалавр (освітній ступінь) 29 Міжнародні відносини (галузь знань) 293 Міжнародне право (спеціальність)	ШИФР _____ (заповнюється членом ЕК) ЗАТВЕРДЖУЮ Декан факультету «_____» _____ 2021 р.
-------------------------------	---	--

**Комплексний екзамен
з дисциплін професійної підготовки**

Позначте
номер **Вашого** зошита

--	--	--

У завданнях 1 – 100 правильну відповідь позначте тільки так:

X

	А	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					

	А	Б	В	Г	Д
11					
12					
13					
14					
15					
16					
17					
18					
19					
20					

	А	Б	В	Г	Д
21					
22					
23					
24					
25					
26					
27					
28					
29					
30					

	А	Б	В	Г	Д
31					
32					
33					
34					
35					
36					
37					
38					
39					
40					

	А	Б	В	Г	Д
41					
42					
43					
44					
45					
46					
47					
48					
49					
50					

	А	Б	В	Г	Д
51					
52					
53					
54					
55					
56					
57					
58					
59					
60					

	А	Б	В	Г	Д
61					
62					
63					
64					
65					
66					
67					
68					
69					
70					

	А	Б	В	Г	Д
71					
72					
73					
74					
75					
76					
77					
78					
79					
80					

	А	Б	В	Г	Д
81					
82					
83					
84					
85					
86					
87					
88					
89					
90					

	А	Б	В	Г	Д
91					
92					
93					
94					
95					
96					
97					
98					
99					
100					

Місце для виправлення помилкових відповідей

Номер завдання	А	Б	В	Г	Д

Номер завдання	А	Б	В	Г	Д

Номер завдання	А	Б	В	Г	Д

Загальна кількість набраних балів _____

Оцінка за 100-бальною шкалою _____ Оцінка за шкалою ECTS _____

Перевірив _____

РОЗРОБНИКИ:

завідувачка кафедри цивільного права та процесу,
докторка юридичних наук, професорка
27 серпня 2021 року

Світлана ГРИНЬКО

завідувачка кафедри міжнародного та європейського
права, кандидатка юридичних наук, доцентка
27 серпня 2021 року

Олена ЧЕРНЯК

доцентка кафедри міжнародного та європейського
права, кандидатка юридичних наук, доцентка
27 серпня 2021 року

Світлана ЛОЗІНСЬКА

доцентка кафедри міжнародного та європейського
права, кандидатка юридичних наук, доцентка
27 серпня 2021 року

Роксолана ІВАНОВА

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри міжнародного та європейського права
27 серпня 2021 року, протокол № 1.
Завідувачка кафедри, кандидатка
юридичних наук, доцентка
27 серпня 2021 року

Олена ЧЕРНЯК

Рішення кафедри цивільного права та процесу
27 серпня 2021 року, протокол № 1.
Завідувачка кафедри, докторка юридичних наук,
професорка
27 серпня 2021 року

Світлана ГРИНЬКО

Декан юридичного факультету,
кандидат юридичних наук
27 серпня 2021 року

Сергій КРУШИНСЬКИЙ

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
28 серпня 2021 року, протокол № 1.
Перша проректорка, голова методичної ради
університету, кандидатка наук з державного
управління, доцентка
28 серпня 2021 року

Ірина КОВТУН